

Čínský internet pod rostoucí kontrolou

Michal Thim

Internet je pro občany Čínské lidové republiky (ČLR, dále též Čína) **alternativním zdrojem k tradičním médiím, která jsou pod kontrolou Komunistické strany Číny** (KS Číny) a jí podřízených státních orgánů. Do nedávna fungoval jako platforma pro formulaci a šíření názorů pro každého jednotlivce s přístupem k internetu, aniž by jejich publikování bylo podrobena stejně systematické cenzuře jako tomu bylo (a je) u tištěných médií a televize.

To ovšem neznamená, že by byl internet od počátku mimo dosah stranických cenzorů. Regulace identifikující nežádoucí chování na internetu byla zavedena již koncem devadesátých let minulého století. Jednotliví uživatelé se nicméně stali středem zájmu represivních orgánů převážně jen v případech, kdy jejich aktivity měly potenciál organizované akce. Názory, které byly kritické vůči čínskému komunistickému režimu, aniž by zpochybňovaly vedoucí úlohu strany, byly tolerovány. Tolerováno bylo rovněž obcházení tzv. velkého čínského firewallu.

Tento relativně flexibilní přístup se začal měnit s nástupem Si Ťin-pchinga na post předsedy KS Číny (listopad 2012) a prezidenta ČLR (březen 2013). Od této chvíle lze vysledovat **zprůsnění ideologické kontroly nad online chováním, potlačení možnosti vystupovat anonymně** a rostoucí snahu o **posílení nástrojů cenzury**, včetně úsilí o nastolení situace, kdy se cenzura stává nejen zodpovědností, ale i osobním zájmem každého občana ČLR. Podpurným faktorem bylo i zdokonalení technologií, které v minulosti neumožňovaly cenzuru a sledování internetu v takové míře, jako to umožňují dnes.

Regulace čínského internetu

Čínská vláda započala kontrolu obsahu internetu již v průběhu 90. let. V prosinci 1997 schválila Státní rada ČLR¹ Nařízení o bezpečnosti, ochraně a řízení počítačových informačních sítí a internetu, které v části 5 definovalo nežádoucí chování na internetu.² Mezi nežádoucí projevy bylo definováno mj. i poškozování pověsti státních orgánů či lhaní, zkrslování pravdy, šíření pomluv a narušování společenského řádu. Nařízení čínské vlády č. 292 ze září 2000 o Opatřeních pro správu internetových informačních služeb uvalilo obsahové restriktce na poskytovatele internetového připojení a učinilo je zodpovědné za nežádoucí obsah³. Výše uvedené nařízení doplnil dokument Ustanovení o správě internetového zpravodajství a informačních služeb ze září 2005.⁴ Tento soubor nařízení vytvořil základ cenzury internetu v Číně.⁵

Zodpovědnými institucemi za kontrolu internetu byly a jsou zejména oddělení propagandy KS Číny a Státní rada ČLR, respektive její informační úřad⁶, od roku 2011 nahrazený Státním úřadem pro internet.⁷ Za technické provedení (tj. správu tzv. velkého čínského firewallu) odpovídá Ministerstvo průmyslu a informačních technologií (do roku 2008 Ministerstvo informací). Nicméně na regulaci internetu a jeho cenzuře se jen na ústřední úrovni podílí 15 institucí

¹ Ekvivalentem v českém politickém systému je Vláda České republiky, tj. Vládní rada ČLR je termín zaměnitelný s Vládou ČLR či čínskou vládou.

² New PRC Internet Regulation. In: Federation of American Scientists. Dostupné z: <https://fas.org/irp/world/china/netreg.htm>

³ Measures for the Administration of Internet Information Services (Chinese Text and CECC Partial Translation). In: Congressional-Executive Commission on China. Dostupné z: <https://www.cecc.gov/resources/legal-provisions/measures-for-the-administration-of-internet-information-services-cecc>

⁴ Provisions on the Administration of Internet News Information Services (Chinese Text and CECC Full Translation). In: Congressional-Executive Commission on China. Dostupné z: <https://www.cecc.gov/resources/legal-provisions/provisions-on-the-administration-of-internet-news-information-services>

⁵ Bei Feng. China's Internet Censorship System. Human Rights in China

⁶ State Council Information Office (国务院新闻办公室)

⁷ State Internet Information Office (国家互联网信息办公室)

na státní a stranické úrovni.⁸ Systém kontroly se nadále komplikuje, pokud vezmeme v úvahu podřízené orgány od úrovně provincie a níže. Z tohoto důvodu byla v roce 2013 založena Správa kyberprostoru Číny (CAC).⁹ Ačkoli název nové instituce by mohl naznačovat, že její primární agendou je kybernetická bezpečnost, nová organizace je prioritně zodpovědná za sjednocení cenzury internetu pod jednu střechu. Nejzásadnější změnou je přesunutí CAC ze struktury Státní rady ČLR do struktur KS Číny, konkrétně pod Vedoucí malou skupinu pro kybernetickou bezpečnost a informatizaci.¹⁰ Přesunutí do struktury KS Číny znamená v politickém systému ČLR významný skok v důležitosti dané instituce, zejména pokud vedoucí malé skupině jako nadřazeného orgánu CAC předsedá přímo čínský prezident Si Ťin-pching.

Cenzura 2.0

Primárním faktorem, který formuje přístup KS Číny k cenzuře internetu, je **přežití komunistického režimu**. Domácí nepokoje jsou - i přes existenci řady mezinárodních sporů - stále hlavním zdrojem obav KS Číny a kyberprostor je považován za důležité „ideologické a kulturní bojiště“.¹¹ Samantha Hoffman z University of Nottingham v této souvislosti upozorňuje na čínský koncept státní bezpečnosti (kuo-fia an-čchüan, 国家安全), který bývá často nesprávně překládán jako národní bezpečnost. V pojetí KS Číny nejde ani tak o národní bezpečnost v západním chápání, ale o ochranu stávajících státních struktur jako systému, který zachová vedoucí úlohu KS Číny. Chápání čínského přístupu k online cenzuře je nekompletní bez spojení tohoto úsilí s chápáním státní bezpečnosti podle definice KS Číny.¹² Zářným příkladem tohoto přístupu je nová Národní strategie kybernetické bezpečnosti z listopadu 2016, která klade ochranu kritické informační infrastruktury až za politickou stabilitu ve výčtu kybernetických hrozeb, kterým ČLR čelí.¹³

Do nástupu Si Ťin-pchinga byla čínská online cenzura charakteristická sérií proaktivních a reaktivních opatření, mezi něž patřila **blokace zahraničních webů, sociálních sítí** (např. Twitter, Facebook), **blokování problematických slovních spojení** či **odstraňování nežádoucího obsahu** ve formě blogů a příspěvků na čínských sociálních sítích a zpráv posílaných přes instant messaging software jako je Weibo nebo WeChat. Jednotliví uživatelé se stali cílem represivních orgánů v případech, kdy jejich chování mělo v očích stranických a státních orgánů **potenciál rozdmýchat organizované protesty**. Tento postup ponechával určitý prostor k vyjádření nesouhlasu, který nezpochybňoval primární roli KS Číny v politickém systému ČLR. Důsledkem byl **vznik prominentní skupiny blogerů (a mikrobloggerů), tzv. „Velkých V“, často kritizujících konkrétní kroky vlády**.

V posledních letech se ovšem zájem přesunul ze selektivního přístupu postihujícího nejvíce 'problematické' uživatele k masovějšímu záběru a cenzuru doplnilo **zastrašování a represe**. Prvním krokem bylo omezení možnosti působit

⁸ Nabil Alsabah. Information Control 2.0: The Cyberspace Administration of China tames the internet. Mercator Institute for China Studies, září 2016, Berlín. Dostupné z:

<http://www.merics.org/en/merics-analysis/analyseschina-monitor/information-control-20/>

⁹ Český ekvivalent názvu této organizace není prozatím ustálený, zdroje v anglickém jazyce operují s dvěma názvy: Cyberspace Administration of China (国家互联网信息办公室) nebo též Office of the Central Cybersecurity and Informatisation Leading Small Group (中央网络安全和信息化领导小组).

¹⁰ Viz pozn. č. 9

¹¹ Samantha Hoffman. Ensuring Comprehensive State Security in the "Ideological Battleground" Online. In: China Brief, Vol. XV, Issue 22, Jamestown Foundation, 18. listopad 2015. Dostupné z: <https://jamestown.org/program/ensuring-comprehensive-state-security-in-the-ideological-battleground-online/>

¹² Op. Cit. Hoffman

¹³ National Cyberspace Security Strategy. In: China Copyright and Media. Dostupné z: <https://chinacopyrightandmedia.wordpress.com/2016/12/27/national-cyberspace-security-strategy/>

na internetu anonymně. V únoru 2015 CAC nařídila, že se uživatelé blogů, mikroblogů, instant messaging služeb či diskusních fór a dalších podobných služeb musí **zaregistrovat pod svým skutečným jménem**.¹⁴ Tento krok se čínská vláda pokoušela sice prosadit již dříve, ale teprve s nástupem Si Ťin-pchinga skončil liknavý přístup k otázce anonymity internetu.¹⁵

Součástí zastrašující kampaně jsou i nové **regulace postihující šíření 'nepravdivých zpráv'**. V září 2013 vydal Nejvyšší lidový soud směrnici, která kriminalizovala sdílení nepravdivých zpráv, pokud byly sdíleny více než 500krát či shlédnuty více než 5000krát.¹⁶ Zatímco šíření nepravdivých zpráv je v Číně stejně velký problém jako na Západě, tento krok může být vnímán i jako kampaň proti prominentním blogerům, kteří snadno splní dolní hranici stanovenou Nejvyšším lidovým soudem. Rada „Velkých V“ byla v důsledku kampaně zatčena a souzena, zatímco další preventivně ukončili působnost na svých blozích a sociálních sítích.¹⁷

Čínská vláda se rovněž zaměřila na poskytovatele připojení přes **virtuální privátní síť (VPN)**, čímž ztížila (hlavně studenty hojně využívanou) možnost vyhnout se cenzuře čínského firewallu.¹⁸

Soubor těchto opatření dává běžnému čínskému uživateli omezenou možnost přístupu k internetu. Důležitou roli hraje i skutečnost, že **zahraníční mobilní aplikace a webové platformy sociálních médií jsou v Číně buď přímo zakázané, nebo málo rozšířené**. Velká většina z cca 700 milionů uživatelů internetu a vlastníků chytrých telefonů preferuje čínské služby, jejichž poskytovatelé spolupracují s vládou při zavádění restriktivních opatření.

Dobrovolná autocenzura

Nejefektivnější forma cenzury internetu je bezpochyby ta, kdy se jednotlivec dobrovolně podřizuje autocenzuře a preemptivně upravuje své chování online, aby se vyhnul případným problémům. Čínská vláda plánuje od roku 2020 zavedení tzv. **sociálního kreditového systému**, který tuto formu seberegulace bude podporovat.¹⁹

V předpokládaném systému by každému občanovi a společnosti v ČLR byla udělena **známka, která by se měnila na základě široké škály podnětů**. Nevhodné vystupování na internetu by mělo za následek snížení známky a důsledkem by byla např. nemožnost ucházet se o prestižní zaměstnání, v případě společností pak nemožnost ucházet se o státní zakázku.

Kreditový systém již existuje v řadě zemí, nicméně většinou je založen na finanční historii jednotlivce a slouží jako metoda pro finanční instituce k předpovědi budoucího chování klientů. Čínský systém jde mnohem dál.²⁰ Co činí

¹⁴ Josh Chin. China Is Requiring People to Register Real Names for Some Internet Services. In: Wall Street Journal. 4. říjen 2015. Dostupné z: <http://www.wsj.com/articles/china-to-enforce-real-name-registration-for-internet-users-1423033973>

¹⁵ Paul Bischoff. A brief history of China's campaign to enforce real-name registration online. Tech in Asia. 5. únor 2015. Dostupné z: <https://www.techinasia.com/history-chinas-campaign-enforce-realname-registration-online>

¹⁶ Jason Q. Ng. China's Rumor Mill. In: Foreign Affairs, 6. říjen 2015. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2015-10-06/chinas-rumor-mill>

¹⁷ Big Vs and bottom lines. The Economist, 31. srpen 2013. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/china/21584385-authorities-move-against-some-chinas-most-vocal-microbloggers-big-vs-and-bottom-lines>

¹⁸ Sophia Yan. China crackdown makes it harder to get around the Great Firewall. CNN, 28. leden 2015. Dostupné z: <http://money.cnn.com/2015/01/28/technology/china-censorship-vpn-great-firewall/>

¹⁹ Josh China, Gillian Wong. China's New Tool for Social Control: A Credit Rating for Everything. Wall Street Journal, 28. listopad 2016. Dostupné z: <http://www.wsj.com/articles/chinas-new-tool-for-social-control-a-credit-rating-for-everything-1480351590>

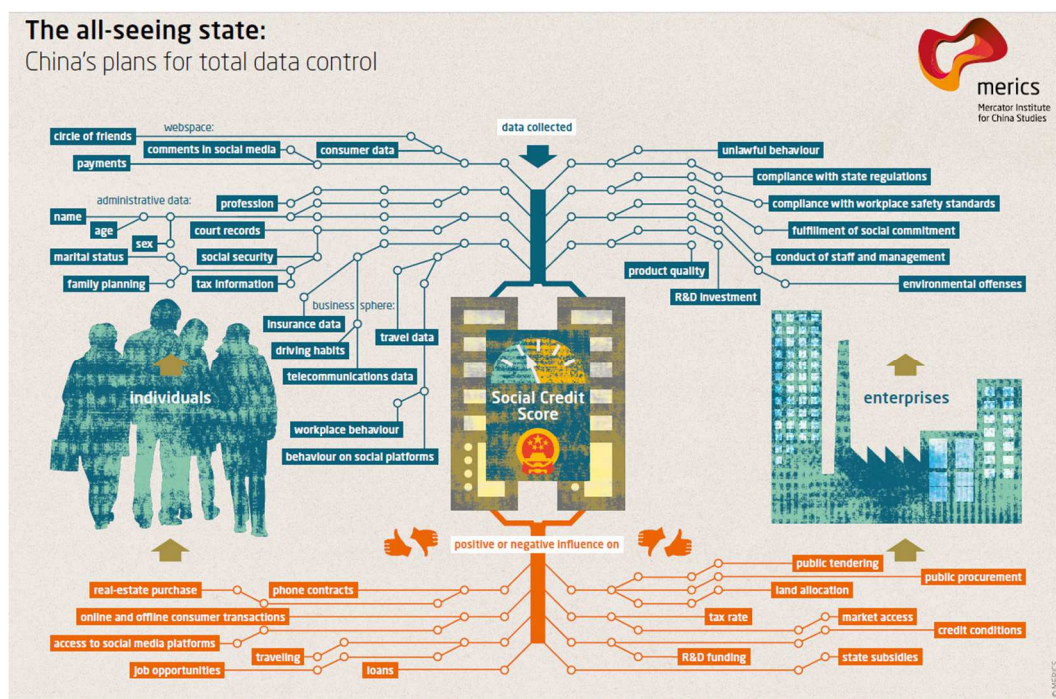
²⁰ Celia Hatton. China 'social credit': Beijing sets up huge system. BBC, 26. září 2015. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-asia-china-34592186>

čínské úsilí o zavedení kreditového systému odlišné, je centrální **úloha ideologické lojality jako podmínka získání kladného hodnocení**. Snaha o ovlivnění chování občanů před případným činem, který by KS Číny považovala za protistátní (a jehož definice se v posledních letech stále rozšiřuje), by znamenala významný posun v úsilí o sociální řízení (social management) čínské společnosti. Peter Mattis z Jamestown Foundation a Samantha Hoffman z University of Nottingham argumentují, že klíčovou otázkou není, zda Čína zlepši svou schopnost sledovat každodenní činnost čínských občanů, ale do jaké míry vědomí všudypřítomného sledování ovlivní jejich chování.²¹ Kreditový systém a s ním spojené sledování nemusí fungovat bez chyby, úplně stačí, pokud si to běžný uživatel bude myslet.

Zatímco technologie, které spuštění kreditového systému umožní, jsou již dostupné, zavedení systému podle představ čínských autorit (viz obr. 1) nebude snadné. Rogier Creemers z University of Oxford je toho názoru, že shromažďování a analýza tak obrovského množství dat jsou dva mimořádně náročné procesy. Nicméně systém bude pravděpodobně fungovat i v jen omezené formě, například u obzvláště exponovaných skupin jako jsou učitelé či lékaři.²² I částečný úspěch kreditového systému by znamenal, že tradiční prostředky cenzury by se staly do jisté míry přebytečné.

Obr. 1: Předpokládané fungování společenského kreditového systému

Zdroj: MERICS

²¹ Samantha Hoffman, Peter Mattis. Is Big Data Increasing Beijing's Capacity for Control? In: ChinaFile, 10. srpen 2016. Dostupné z: <http://www.chinafile.com/conversation/Is-Big-Data-Increasing-Beijing-Capacity-Control%3F>

²² Rogier Creemers. Is Big Data Increasing Beijing's Capacity for Control? In: ChinaFile, 10. srpen 2016. Dostupné z: <http://www.chinafile.com/conversation/Is-Big-Data-Increasing-Beijing-Capacity-Control%3F>

Závěr

Integrace Číny do globálního obchodu a rozšíření internetu jako nástroje svobodného a ničím neomezeného přístupu k informacím měly být podle představ z 90. let minulého století silami, které postupně v Číně nastolí liberálnější politický systém, ne-li přímo demokracii podle západního modelu. Nicméně institucionální reformy a rostoucí technologické možnosti cenzorů, spoluúčast poskytovatelů nejrozšířenějších sociálních sítí na cenzuře, vládní tažení proti anonymitě na internetu a vytlačení či zakázání zahraničních alternativ, to vše jsou faktory, které svázaly liberalizační potenciál čínského internetu.

Dnes se ukazuje, že KS Číny nejen využila ekonomického růstu k vytvoření a následnému kooptování střední třídy, ale je i odhodlána využít internetu a informačních technologií jako nástrojů, které učiní cenzuru v tradičním pojetí do značné míry zbytečnou. Každý jednotlivec a každá organizace se budou aktivně účastnit na cenzuře tím, že preemptivně přizpůsobí své chování na internetu výměnou za pozitivní hodnocení, které bude podmínkou pro plnou účast na čínském trhu a plnohodnotné místo ve společnosti.²³ Stinnou stránkou tohoto přístupu je, že názorová konformita příliš **neprospívá inovaci**, která je prioritou politiky informatizace čínské společnosti.²⁴ Sázka na cenzuru a kreditový systém je ovšem logickým důsledkem primárního zájmu KS Číny, tj. udržet se u moci za každou cenu.

---

²³ Mirjam Meissner, Jost Wübbeke. IT-backed authoritarianism: Information technology enhances central authority and control capacity under Xi Jinping. In: Sebastian Heilmann, Matthias Stepan (eds.). *China's Core Executive: Leadership styles, structures and processes under Xi Jinping*. Mercator Institute for China Studies, Berlín, 2016. Dostupné z: <https://www.merics.org/en/merics-analysis/papers-on-china/chinas-core-executive-leadership-styles-structures-and-processes-under-xi-jinping/>

²⁴ Více k rozporu mezi úsilím o inovaci a modernizaci a sázkou na cenzuru a konformitu viz Greg Austin. *Cyber policy in China*. Polity Press. 2014.

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

+420 224 813 460

www.amo.cz

info@amo.cz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.facebook.com/AMO.cz

www.twitter.com/amo_cz

www.linkedin.com/company/amocz

www.youtube.com/AMOCz

Michal Thim

Michal Thim je analytikem Výzkumného centra AMO se specializací na Tchaj-wan, Čínu a bezpečnostní situaci ve východní a jihovýchodní Asii.

michal.thim@amo.cz

[@michalthim](https://twitter.com/michalthim)

Briefing paper byl vypracován v rámci projektu European Menu: Lunch Discussions on Contemporary European Issues for Czech Journalists, který je realizován ve spolupráci s Friedrich Naumann Foundation.